

Tankönyvválasztás – rabok legyünk, vagy szabadok?

A Történelemtanárok Egylete jó ideje tiltakozik különböző fórumokon a tankönyvválasztás szabadságának korlátozása ellen. Amint az köztudott, a jelenlegi oktatáspolitikai jelentős mértékben leszűkítette a választható tankönyvek számát, a pedagógusok széleskörű tiltakozásának dacára. A probléma látszólag szakmai, valójában azonban komoly társadalmi hatása lehet annak is, hogy kiváló, korszerű tankönyvek szorulnak ki az erőszakos államosítás miatt. A TTE – a Magyar tanárok Egyesületével, az Európai Szülők Egyesületével és az Osztályfőnökök Országos Szakmai Egyesületével, továbbá a Tankönyvesek Országos Szakmai Egyesületével együttműködve – 14 hónapig tartó projektben vizsgálta a tankönyv-szűkítés hatásait, különös tekintettel az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet kísérleti tankönyveinek minőségére. A projekt zárásaként egy kérdőív segítségével összesen 467 válaszadó jelezte véleményét a témával kapcsolatban.

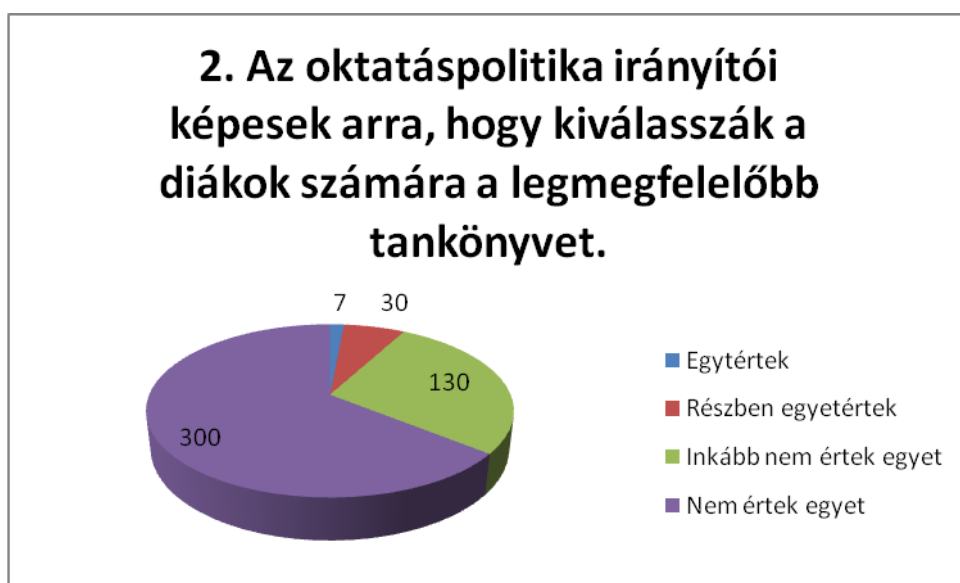

A pedagógus képes arra, hogy kiválassza tanítványainak a legmegfelelőbb tankönyvet.

Ezzel az állítással a válaszadók 92,7 %-a teljesen egyetért, 6,6%-a részben ért egyet, csak 0,3% válaszolta azt, hogy „inkább nem értek egyet”, és egyetlen válaszadó sem gondolja úgy, hogy ez nincs így.

Arató László, a Magyar tanárok Egyesületének elnöke így nyilatkozott több ízben is a tankönyvválasztás korlátozásáról: „A mindenkinek szóló egyentankönyv azért elhibázott elképzelés, mert ami az egyik tanulónak orvosság, az a másoknak mérég”. Hogy melyik tankönyvet lehet adott korosztálynál hatékonyan használni, az jelentősen függ az adott csoport szociokulturális háttérétől, képességeitől, érdeklődésétől – kinek lennének minderről hitelesebb információi, mint a tanárnak, aki személyesen ismeri a gyerekeket?

A megemelkedett óraszámú dolgozó tanároknak különösen kardinális kérdés, hogy milyen tankönyvekből taníthatnak. Egy heti 25-26 órát tartó, magyar-történelem szakos tanárnak egy átlagos iskolában legalább kétszáz tanítványa van. Ez olyan sok dolgozatjavítást és adminisztrációt jelent, hogy fizikailag lehetetlen óráról órára korszerű, motiváló, izgalmas feladatokkal is készülni – márpedig ezek adnák az órák „lelkét”, ezektől hatékony a tanítás. És ezektől fosztják meg a gyerekeket, a pedagógusok túlterhelése és a korszerű, az adott tanulócsoporthoz ideális tankönyvek kiszorítása által – mely tényezők kölcsönösen felerősítik egymást.

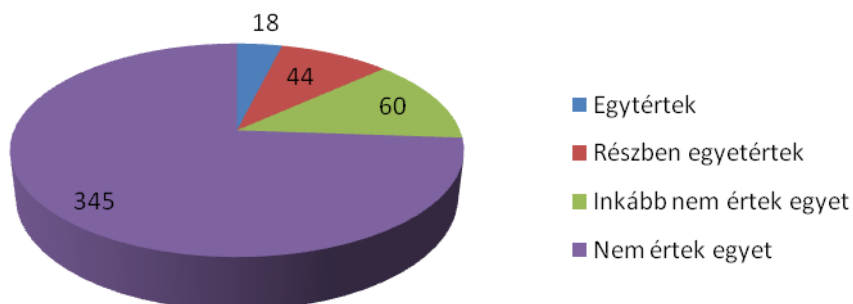

Az oktatáspolitikai irányítói képesek arra, hogy kiválasszák a diákok számára a legmegfelelőbb tankönyvet.

Ez az állítás szorosan összefügg az előzővel, érdekes módon a válaszok eloszlása kevésbé „radikális”, bár itt is fölényesen vezet azoknak az aránya, akik szerint a tankönyvválasztás nem politikai kompetencia. A válaszolók 62,4%-a nem ért egyet, 27,8% inkább nem ért egyet, 6,4% gondolja úgy, hogy ez lehetséges, és mindössze 1,5% szerint bízhatunk az oktatáspolitikai döntésben.

Ez az állítás a jelenlegi oktatáspolitikai összteljesítményét tekintve inkább csak költői. A diákok szövegértési, matematikai készségeinek eredményei évről évre romló tendenciát mutatnak. Nem „életszerű” (hogy klasszikust idézzünk), hogy a tanárok válnának évről évre tehetségtelenebbé, vagy a gyerekeink „butulnának”. Az utóbbi években radikális változásokat vezettek be – a folyamatosan mantrázott, szakmai tiltakozások ellenére – az oktatás egész rendszerében, csupa gyors, átgondolatlan, szakmaiatlan és erőszakos „reform”, melynek következményeit azóta is nyögjük. Egy ilyen oktatáspolitikát folytató „elit” ugyan honnan is tudná, hogy melyik tankönyv a legmegfelelőbb? És egyáltalán, miért is lenne ez szempont?

3. A tankönyvválasztás korlátozásával áttekinthetőbbé és egyszerűbbé válik az iskolarendszer.

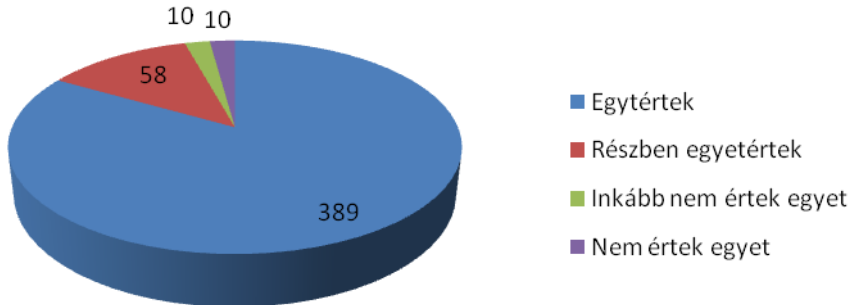

A tankönyvválasztás korlátozásával áttekinthetőbbé és egyszerűbbé válik az iskolarendszer.

Nem sok érvet lehet hallani a tankönyvválasztás korlátozása mellett – időnként azonban felmerül a vélemény, miszerint a tankönyvválasztás szabadsága „káoszt eredményez”, illetve „megnehezíti az iskolaváltást”. Kíváncsiak voltunk, hogy válaszadóink hogyan viszonyulnak ehhez. A következő eredményekre jutottunk: 73,9% nem ért egyet a felvetett érveléssel, 12,8% kételkedik benne, 9,4% szerint „talán így van”, és csak 3,9% tartja reálisnak ezt az indokot.

Különös értelmezése az esélyegyenlőségnek az az ötlet, hogy minden gyerek kapjon szabvány-tananyagot, szabvány-tankönyvvel. Ez az oktatáspolitikai valójában még inkább elmélyíti a társadalmi különbségeket, hiszen pont azt a tényezőt hagyja ki a számításból, mely a tanításnak a lelke, a lényege – az embert. Optimális esetben ugyanis nem „tananyagot”, hanem diákokat tanítunk. A jelenlegi rendszer a diáktól várja el, hogy alkalmazkodjék „az anyaghoz” – holott valójában az iskolának kellene végre alkalmazkodni a megváltozott világhoz és a megváltozott gyerekekhez. (Akik nem azért „mások”, mert „ilyen elkorcsosult világban élünk”, hanem mert ez az élet rendje.) Azt a személyes kapcsolatot és az ebből fakadó tudást, ami megvan tanár és diák között, de nincs meg a diák és a „felsőbb szintek” között, egyszerűen kihagyják a számításból, kidobva ezzel az iskolákban rejlő, egyik legnagyobb potenciált és értéket. Azok a hátrányos helyzetű tanulók, akik otthonról nem kapnak jó példát és motivációt, az iskolában pedig nem kapnak személyes figyelmet, és nem kapnak olyan tankönyvet, ami számukra megfelelő (mert értik, mert érdekes, mert sikerélményhez juttat), szükségszerűen lemorzsolódnak, egyszerűen kiesnek ezeken a szakmai „réseken” – melyek már inkább szakadékok.

4.A tankönyvválasztás korlátozása kiszorítja az igazán színvonalas tankönyveket a közoktatásból.

A tankönyvválasztás korlátozása kiszorítja az igazán színvonalas tankönyveket a közoktatásból.

Ez a felvetés majdnem olyan egyértelmű eredményt hozott, mint az első, amely a pedagógusok tankönyvválasztó kompetenciájára vonatkozik. 83,3% teljesen egyetért, 12,4% részben egyetért, 2,1% kételkedik, és 2,1% tagadja a felvetett probléma lehetőségét. Egyébként ez az állítás a válaszadói véleményektől függetlenül is viszonylag könnyen ellenőrizhető – csak meg kell nézni, az utóbbi években mely kiadó engedhette meg magának a befektetést, hogy újabb, az aktuális kerettantervhez illeszkedő tankönyveket adjon ki.

Össességében tehát a válaszadóink jelentős többsége is osztja azt a szakvéleményt, miszerint a tankönyveket nem a politikusoknak, hanem a tanároknak kellene választaniuk. Figyelembe véve a tanulók érzelmi, értelmi képességeit, beállítottságát, érdeklődését. Ne a tankönyv legyen egységes – hanem az oktatás minősége, ehhez minden diáknak joga van, családi háttértől, lakóhelytől függetlenül. Valójában a sokféleség, a diákokhoz való alkalmazkodás segítene hozzá minket ahhoz, hogy csökkenjenek a jelenleg drámai társadalmi különbségek a gyerekek, fiatalok között.

Sulyok Blanka